

LAPIN ALUEEN MIKRO- JA PIENYRITYSTEN YHTEIS-
KUNTAVASTUUTOIMINTOJEN TUKEMINEN

Välitalo Veera

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutus
Tradenomi (AMK)

2021

Liiketalouden koulutus
Tradenomi (AMK)

Tekijä	Veera Välitälo	Vuosi	2021
Ohjaaja(t)	Jorma Mölläri		
Toimeksiantaja	Lapin AMK vastuullisuuden ja kestävän kehityksen työryhmä		
Työn nimi	Lapin alueen mikro- ja pienyritysten yhteiskuntavastuun toimintojen tukeminen		
Sivu- ja liitesivumäärä	38 + 1		

Opinnäytetyö tehtiin Lapin ammattikorkeakoulussa toimivalle vastuullisuuden ja kestävän kehityksen työryhmälle. Työn tarkoituksena oli lisätä työryhmän tietoutta Lapin alueen mikro- ja pienyritysten avun tarpeesta yhteiskuntavastuun toteuttamiseksi. Tavoitteena oli myös tuottaa tietoa työryhmälle siitä, millaisten ammattikorkeakoulun palveluiden äärelle työryhmä voi ohjata yrityksiä vastuullisuuden eri haasteissa.

Työn teoreettisessa osuudessa syvennyttiin yritysten ja Lapin ammattikorkeakoulun välisiin eri yhteistyömuotoihin ja yhteiskuntavastuun eri osa-alueisiin. Tutkimusmenetelmänä työssä käytettiin teemahaastattelua. Haastateltaviksi yrityksiksi valittiin Lapin alueelta mikro- ja pienyrityksiä. Tutkimusta varten haastateltiin viittä eri yritystä.

Opinnäytetyön tulosten mukaan yritykset kokivat haastaviksi yhteiskuntavastuun toteuttamisessa riippuvuuden fossiilisista polttoaineista, kierrätyksen, covid-19 pandemian aiheuttamat taloudelliset haasteet, yhtä vastuullisten yhteistyökumppaneiden löytämisen, paikallisten ihmisten palkkaamisen ja työllisyyden pitämisen syrjäseuduilla. Haasteisiin vaikutti pitkälti pohjoinen sijainti ja ilmasto.

Yritykset olivat tehneet jo jonkin verran opiskelijayhteistyötä ja tutkimuksen mukaan olisivat kiinnostuneita myös ammattikorkeakoulusta löytyvien asiantuntijapalveluiden hyödyntämisestä, jos tarvetta tulisi.

Yrityksiä voidaan ohjata eri yhteiskuntavastuun haasteissa opiskelijatöiden kuten opinnäytetöiden ja toimeksiantojen pariin. Lisäksi apua kaipaaville yrityksille voi lähteä ehdottamaan myös asiantuntijapalveluiden hyödyntämistä. Tutkimustuloksia ei voi sinällään yleistää muihin yrityksiin suppean otannan vuoksi.

Avainsanat yhteiskuntavastuu, kestävä kehitys, korkeakoulu yhteistyö

Business Management
Bachelor of Business Administration

Author	Veera Väitalo	Year	2021
Supervisor	Jorma Mölläri		
Commissioned by	Lapland UAS working party on sustainable development		
Subject of thesis	Supporting corporate social responsibility activities of micro and small enterprises in Lapland region		
Number of pages	38 + 1		

This thesis was done for the working party on sustainable development which works at Lapland University of Applied Sciences. The purpose of the thesis was to increase the working group's awareness of the need for assistance in implementing corporate social responsibility (CSR) in micro and small enterprises. The aim was also to provide information to the working group about the services at Lapland University of Applied Sciences where the working group can guide companies in various challenges of responsibility.

A thematic interview was used as the research method in the work. Micro and small enterprises from Lapland region were selected as the companies to be interviewed. Five different companies were interviewed for the study.

According to the results of the study, challenges on implementing CSR were dependence on fossil fuels, recycling, economic challenges caused by the COVID-19 pandemic, finding equally responsible partners, hiring local people, and keeping employment in remote areas. The challenges were largely influenced by the northern location and climate.

The companies had already done some student co-operation, and according to the study, they would also be interested in using the expert services available at Lapland University of Applied Sciences.

Companies with challenges can be directed to student co-operation such as theses and assignments. Also, the use of expert services can be proposed. The results of the survey cannot be generalized to other companies due to the limited sample.

Key words corporate social responsibility, CSR, sustainable development, college co-operation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	AMMATTIKORKEAKOULUN JA YRITYSTEN VÄLINEN YHTEISTYÖ	8
2.1	Vastuullisuuden ja kestäväen kehityksen työryhmä	8
2.2	Korkeakoulun ja yritysten välinen yhteistyö	9
2.2.1	Yhteistyö opiskelijoiden kanssa	10
2.2.2	Yhteistyö asiantuntijoiden kanssa	11
3	YRITYKSEN YHTEISKUNTAVASTUU	13
3.1	Vastuullisuuden ohjeistuksia	13
3.2	Yhteiskuntavastuun osa-alueet	14
3.3	Taloudellinen vastuu	16
3.4	Ympäristövastuu	16
3.5	Sosiaalinen vastuu	18
3.6	Yhteiskuntavastuusta viestiminen	19
3.7	Yhteiskuntavastuusta raportointi	20
3.8	Yhteiskuntavastuun hyödyt	21
4	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	22
4.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusmenetelmät	22
4.2	Haastattelu	22
4.3	Haastateltavien yritysten valinta	23
4.4	Aineiston käsittely ja analyysi	24
4.5	Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset	25
4.5.1	Yhteiskuntavastuun kuluja ja hyötyjä	25
4.5.2	Ympäristövastuu	27
4.5.3	Sosiaalinen vastuu	28
4.5.4	Taloudellinen vastuu	29
4.5.5	Vastuullisuusviestintä	30
4.5.6	Yritysten ja ammattikorkeakoulun välinen yhteistyö	31
5	POHDINTA	32
5.1	Tutkimuksen luotettavuus, eettisyys ja jatkotutkimuksen aiheita	32
5.2	Oma oppiminen	33
5.3	Lähdekritiikki	34

LÄHTEET.....	35
LIITTEET	38

1 JOHDANTO

Kansainvälinen ilmastopaneeli IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) julkaisi elokuussa 2021 ilmastoraportin, jonka viesti oli selvä. Ilmastomuutos on jo käynnissä, ja ihmistoiminnasta aiheutuvien päästöjen vähentäminen on välttämätöntä. (Ympäristöministeriö 2021.) Yritystoiminnan globaaleja vaikutuksia tutkivan kansalaisjärjestön, Finnwatchin (2021) artikkelissa sanotaankin ilmastoraportin julkaisemisen jälkeen osuvasti: ”Maailma on muuttunut ja sen pitää näkyä myös siinä, miten yritykset toimivat” (Finnwatch 2021).

Yritysten kestävä kehityksen ja vastuullisuuden toimintaa tarkkaillaan enemmän kuin koskaan ja se näkyy mediassa, yritysten julkaisemissa raporteissa ja sen voidaan olettaa vaikuttavan yhä enemmän yrityksen kannattavuuteen. Vastuullisuus voidaan kuitenkin kokea yrityksissä liian laajana käsitteenä tai resursseja vievänä monsterina, jota on hankala alkaa toteuttamaan. Ehkä jotkin yritykset haluaisivat olla vastuullisempia, mutta eivät tiedä miten, eikä heillä ei ole resursseja selvittää asiaa.

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä tietoutta Lapin alueen mikro- ja pienyritysten avun tarpeesta yhteiskuntavastuun toteuttamiseksi. Tavoitteena on myös tuottaa tietoa Lapin ammattikorkeakoulun vastuullisuuden ja kestävä kehityksen työryhmälle mahdollisista kehitystoimenpiteideoista ammattikorkeakoulun toimintojen esille tuomiseksi yritysrajoitukseen. Opinnäytetyössä toimeksiantajana toimii edellä mainittu työryhmä.

Lapin AMK:n vastuullisuuden ja kestävä kehityksen työryhmä on perustettu marraskuussa 2020. Työryhmä haluaa tukea Lapin alueen mikro- ja pienyritysten vastuullisuuden toimintoja. Tällä hetkellä työryhmä ei tuota omia palveluita yrityksille, mutta haluaa kartoittaa Lapin mikro- ja pienyritysten avuntarvetta kestävä kehityksen teemoihin liittyen. (Lapin AMK 2021a.)

Yhteiskuntavastuu on laaja käsite. Tässä opinnäytetyössä tarkastelukulmaksi rajataan yrityksen omat toimet. Yhteiskuntavastuu on jaettu kolmeen osa-aluee-

seen: taloudelliseen, ekologiseen ja sosiaaliseen vastuuseen. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019, 7.) Yhteiskuntavastuuta käsitellään opinnäytetyössä mainittujen osa-alueiden lisäksi eri vastuullisuuteen liittyvien ohjeistuksien, vastuullisuusviestinnän ja vastuullisuusraportoinnin kautta. Aihe on yhteiskunnallisesti ajankohtainen ja mielenkiintoinen, mikä näkyy tutkimusten ja kirjoitusten suurena määränä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat: Mitkä ovat Lapin alueen mikro- ja pienyritysten haasteet vastuullisuuden eri osa-alueisiin liittyen? Millaisten palveluiden/ eri yhteistyömuotojen pariin yrityksiä voidaan ohjata näiden haasteiden ratkaisemiseksi? Alatutkimuskysymykset ovat: Mikä yrityksen yhteiskuntavastuun osa-alueista tuntuu haastavimmalta ja miksi? Millä yrityksen yhteiskuntavastuun osa-alueella yritys kaipaa eniten tukea ja apua? Tutkimuksen ote on laadullinen ja tutkimuskysymyksiin haetaan vastauksia haastatteleamalla Lapin alueen mikro- ja pienyrityksiä teemahaastattelun keinoin sekä hyödyntämällä opinnäytetyön tietoperustaa.

2 AMMATTIKORKEAKOULUN JA YRITYSTEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

2.1 Vastuullisuuden ja kestävän kehityksen työryhmä

Työryhmän toiminta perustuu ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston eli Arenen marraskuussa 2020 julkaisemaan ammattikorkeakoulujen kestävän kehityksen ja vastuullisuuden ohjelmaan. Toimintaa ohjaavat yhdistyneiden kansakuntien (YK) vuonna 2015 hyväksymät kestävän kehityksen tavoitteet eli agenda 2030 sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kestävän kehityksen linjaukset. Tarvitavien muutosten aikaansaamiseksi Agenda 2030 tunnistaa koulutuksen ja TKI eli tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan merkityksen tarvittavien muutosten aikaansaamisessa. (Arene 2020.)

Ammattikorkeakouluille vastuullisuus tarkoittaa sitä, että kaikessa toiminnassa otetaan huomioon suorat ja epäsuorat vaikutukset yhteiskuntaan. Tarkoitus on edistää kestävää kehitystä yhteistyössä korkeakouluyhteisön, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin kanssa. Ammattikorkeakoulujen tulee olla hiilineutraaleja vuoteen 2030 mennessä. Näin muutoksen johtaminen omalla esimerkillä on mahdollista. (Arene 2020.) Hiilineutraalius tarkoittaa, että hiilidioksidipäästöjä tuotetaan korkeintaan sen verran kuin niitä voidaan sitoa ilmakehästä hiilinieluihin. Tärkeimmät luonnon omat hiilinielut ovat maaperä, metsät ja valtameret. Yksi tapa tavoitella hiilineutraaliutta ja vähentää päästöjä on kompensoida yhdellä sektorilla tuotettuja päästöjä vähentämällä niitä jossain muualla. (Euroopan parlamentti 2021.)

Lapin ammattikorkeakoulun toimintaa on tarkoitus kehittää niin, että se tunnetaan vetovoimaisen kumppanina ja työnantajan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävän ja vastuullisen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (TKI) ansiosta. (Lapin AMK 2021a.) Vastuullisuuden ja kestävän kehityksen työryhmä voi ohjata Lapin ammattikorkeakoulun tutkimusryhmiä ja koulutuksia toimimaan kestävyttä ja vastuullisuutta edistävään suuntaan. Eli vastuullisuuden ja kestävän kehityksen työryhmä on organisaation oman toiminnan kehitystä ohjaava työryhmä. (Tyni 2021.)

2.2 Korkeakoulun ja yritysten välinen yhteistyö

Arenen kestävä kehityksen ja vastuullisuuden ohjelman mukaan ammattikorkeakoulujen tehtävä on rakentaa globaalisti kestävää, kohtuullista ja oikeudenmukaista tulevaisuutta yhdessä työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Ennen kaikkea ammattikorkeakoulut toimivat positiivisina roolimalleina innostaen ja kehittäen uusia kestävämpiä ratkaisuja yhteistyökumppaneiden kanssa. (Arene 2020.) Tämän teeman ympärille onkin rakentunut opinnäytetyön aihe.

Koulun ja yritysten välisiä yhteistyön muotoja on useita erilaisia. Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön rahoittaman selvityksen: Korkeakoulujen työelämäyhteistyön tilannekuvan (2018) mukaan yrityksissä yhteistyön aloitteellisena osapuolena nähdään korkeakouluja useammin opiskelija, joka voi selittyä sillä, että korkeakoulut eivät tunnista kaikkia yritys yhteistyön muotoja. Ammattikorkeakouluissa yritys yhteistyö liittyy useimmiten opiskelijoiden harjoitteluihin, opinnäytteisiin ja yhteisen opetuksen järjestämiseen. Yrityksissä tavallisin tapa tehdä yhteistyötä korkeakoulun kanssa on opiskelijoiden harjoitteluiden lisäksi TKI-projektit. Yritysten tärkeimmät tavoitteet korkeakoulu yhteistyössä ovat uusien työntekijöiden löytäminen ja rekrytointi, uuden teknologian tai osaamisen hyödyntäminen ja oman innovaatiotoiminnan kehittäminen. (Jääskö ym. 2018.) Seuraavaksi esiteltävät koulun ja yritysten väliset yhteistyömuodot ovat erityisesti hyviä mikro- ja pienyrityksille, jotka tähtäävät kestävämpään yrittäjyyteen.

Lapin AMK haluaa toimia kumppanina kaikille, jotka haluavat kehittyä, oppia ja saavuttaa uutta. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta (TKI) on Lapin AMK:ssa monialaista ja laajuudeltaan Suomen ammattikorkeakoulujen kärkeä. (Lapin AMK 2021b.) TKI-toiminta koostuu useiden eri osaamisryhmien toiminnasta, jotka kytkeytyvät eri koulutuksiin. Nämä osaamisryhmät taas tekevät yhteistyötä mm. yritysten kanssa esimerkiksi yhteisissä hankkeissa. Hankkeet voivat kohdentua alueen ekologisen kestävyuden parantamiseen tai johonkin muuhun yhteiseen kiinnostavaan kehitysteemaan. (Tyni 2021.) Yritykset voivat yhteistyössä Lapin AMK:n kanssa kehittää uusia ja parantaa jo olemassa olevia tuotteita, palveluita tai prosesseja (Lapin AMK 2021b).

Mikro- ja pienyrityksistä puhuttaessa on hyvä muistaa, että yritykset voivat saada erilaisia rahoituksia tehdessään ammattikorkeakoulun kanssa yhteistyötä. Esimerkiksi Business Finland tarjoaa innovaatioaseteliä, jonka avulla yritys voi kehittää tuotteitaan, palvelujaan tai prosesseja tai hankkia tutkimustietoa ja osaamista. Myös lisäverovähennys on mahdollinen, joka on 50 % lisävähennys tutkimusorganisaation, kuten ammattikorkeakoulun kanssa tehdystä tutkimus- ja kehittämisyhteistyöstä. (Lapin AMK 2021d.)

Yritykset voivat tehdä yhteistyötä asiantuntijoiden kanssa tai opiskelija rajapinnassa. Hyödyntäessään yritysten ja koulun välistä yhteistyötä yritys voi säästää omia resursseja ajallisesti ja rahallisesti. Erityisesti mikro- ja pienyrityksissä ei välttämättä ole budjettia lähteä tekemään suuria selvitystöitä ja sitä kautta kehittää toimintaa. Siitä ei kuitenkaan tarvitse tinkiä vaan yritys voi valita itselleen toimivimman yhteistyömuodon ja lähteä sitä kautta kehittämään toimintojansa. (Lapin AMK 2021d.)

2.2.1 Yhteistyö opiskelijoiden kanssa

Korkeakoulujen työelämäyhteistyön tilannekuvan (2018) mukaan opiskelijoita tulisi hyödyntää ponnahduslautana muuhun yhteistyöhön. Työelämäkumppaneiden kanssa aloitettuja yhteistyösuhteita tulisi syventää. Esimerkiksi opiskelijan opinnäytteen aikana keräämiä havaintoja yritysten kehittämistarpeista voitaisiin systemaattisesti kerätä tai hyödyntää korkeakouluissa jälkikäteen yhteistyön laajentamiseksi. (Jääskö ym. 2018.)

Lapin ammattikorkeakoulussa yksi vaihtoehto opiskelijoiden kanssa toimimiseen on yrityksen toiminnan kehittäminen opiskelijaprojektien kautta. Projekteihin yritykset antavat toimeksiannon, esimerkiksi jonkin toiminnan parantaminen yrityksessä. Toimeksiannot voivat olla monialaisia ja vaihdella aihealueittain laajasti, sillä koulusta löytyy monen eri alan opiskelijoita. Projektien toimeksiannot ovat osana opintojaksoja ja toteutetaan niiden puitteissa. Projekteissa opettajat ovat opiskelijoiden apuna, mutta myös yrityksen yhteyshenkilöllä on tärkeä rooli. Jotta yhteistyö olisi aidosti vuorovaikutteista, on hyvä, että opiskelijat voivat kysyä tarkentavia kysymyksiä projektin antajalta. Selvitys- ja erikoistyössä opiskelija tutkii

laajempaa selvitettävää asiaa. Eteneminen noudattaa opinnäytetyön kaavaa mutta ei ole yhtä pitkä. (Lapin AMK 2021d.)

Yritykset voivat tarjota toimeksiantoja opiskelijoille opinnäytetöihin. Opinnäytetyöt ovat laajoja selvitystöitä, joista voi hyvin onnistuessa olla paljon hyötyä yritykselle. Lapin AMK:lla on käytössä Tuudo -järjestelmä, jonka kautta yritykset voivat antaa toimeksiantoja niin harjoitteluun kuin opinnäytetyön aiheeseen. Opinnäytetyöt ovat projektitöiden kanssa näppäriä tapoja yrityksille saada tehtyä kehittämistehtäviä, mihin ei yrityksen omassa kiireisessä arjessa ole mahdollisuutta tarttua. (Lapin AMK 2021d.)

2.2.2 Yhteistyö asiantuntijoiden kanssa

Korkeakoulujen työelämäyhteistyön tilannekuvan (2018) mukaan korkeakoulujen henkilökuntaa yritys-yhteistyöhön motivoi mahdollisuus vaikuttaa yhteiskuntaan, soveltaa tutkimusta ja osaamista käytännössä ja kehittyä asiantuntijana. Yritys-yhteistyön suurimmiksi haasteiksi koettiin korkeakouluissa työajan ja resurssien riittämättömyys. Yhteistyön edistämisen mahdollisuudeksi nähtiin henkilökunnan ja opiskelijoiden yrittäjäyys ja elinikäisen oppimisen tuomat mahdollisuudet. Tutkimuksen mukaan luottamus, aikaisempi suhde ja yhteisesti ymmärretty tavoite vauhdittavat yhteistyötä eniten. Tutkimuksessa lähes puolet yrityksistä olivat tyytyväisiä korkeakoulu-yhteistyöhönsä ja noin joka toinen aikoo lisätä yhteistyötä tulevaisuudessa. (Jääskö ym. 2018.)

Lapin ammattikorkeakoulusta löytyy monenlaisia asiantuntijapalveluita henkilökoulutuksesta tekniseen tuotekehitykseen. Tässä kappaleessa käydään läpi asiantuntijapalveluita, jotka voisivat auttaa edistämään kestävä kehityksen toimintoja yrityksissä.

Liiketoiminnan ja organisaation kehittämiseen liittyvistä asiantuntijapalveluista yritys voi saada uusia näkökulmia organisaation kehittämiseen kannattavuuden, kasvun, tuloksellisuuden ja tehokkuuden parantamiseksi. TEQU:sta puolestaan löytyy vahvan energia-, ICT- ja rakentamisosaamisen lisäksi liiketoiminnan, muotoilun ja mediatuotannon asiantuntijoita. Heidän tärkeimpiä osaamisalueitansa ovat energia, IoT sekä kestävä rakentaminen. TEQU voi kehittää yrityksen tuotteista teknologiaprototyypin nopeasti. (Lapin AMK 2021c.)

Lapin ammattikorkeakoulun tiloista löytyy elektroniikka- ja materiaalilaboratorio. Laboratoriossa on monipuolisesti testaus- ja analysointipalveluita. Se on keskittynyt elektroniikan, komponenttien ja moduulien, sekä materiaalin testaamiseen, analysointiin ja tutkimukseen. Yritys voi hyödyntää laboratoriosta löytyviä palveluita uusien laitteiden testaamiseen ja kehittämiseen. ACE-tutkimusryhmä tuottaa rakennus- ja energiasektorin TKI-palveluita. Materiaalien käytettävyyden tutkimuspalvelut tarjoavat asiantuntijapalveluita materiaalivalintaan, materiaalitutkimukseen ja vaurioanalyysiin. FrostBit- ohjelmistolaboratoriosta yritys voi saada apua mm. tiedonhallintaan sekä muihin digitaalisiin ratkaisuihin. (Lapin AMK 2021c.)

Sen lisäksi että yritykset voivat hyödyntää Lapin AMK:sta löytyvää asiantuntija- ja opiskelijaosaamista, Lapin AMK:n sivuilta löytyy paljon hyödyllistä tietoa käytettäväksi. Esimerkiksi vastuullisuus ja kestävä kehityksen toiminnan yhteydessä voi löytää sivuilta useita linkkejä eri julkaisuihin teemaan liittyen. Ehkä tarvittava tieto löytyykin linkkien takaa. Kestävästä kehityksestä ja kiertotalouden teemoista löytyy myös paljon tietoa Lapin AMK:n asiantuntijoiden kirjoittamien julkaisuiden ja artikkeleiden muodossa. (Lapin AMK 2021c.)

3 YRITYKSEN YHTEISKUNTAVASTUU

Yrityksen yhteiskuntavastuusta käytetään useita eri termejä ja käsitteitä. Monesti käsitteet ovat sisällöltään samankaltaisia, mutta useiden eri termien käyttö voi hämmentää. Suomenkielisiä käsitteitä yrityksen yhteiskuntavastuun lisäksi ovat mm. yritysvastuu, vastuullinen liiketoiminta, kestävä yritystoiminta, eettinen yritystoiminta ja kestävyys (sustainability). Termit pohjautuvat englanninkieliseen käsitteeseen corporate social responsibility (CSR), jota on käytetty yhtenä ensimmäisistä termeistä kuvaamaan vastuullista liiketoimintaa. (Liappis, Pentikäinen & Vanhala 2019,6.)

Vastuullinen liiketoiminta tarkoittaa sitä, että yritys ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon sen taloudelliset, ekologiset ja sosiaaliset vaikutukset. Yritys on vastuussa toimintansa aiheuttamista vaikutuksista ympäristöön ja yrityksen sidosryhmille. Voiton tuottamisen rinnalle on noussut se, kuinka voittoa tuotetaan ja mitä arvoa yritys tuottaa ympäröivälle yhteiskunnalle. (Liappis ym. 2019, 1.) Käytännössä vastuullisuus tarkoittaa yrityksessä ennen kaikkea valintoja, miten ja kenen kanssa toimitaan sekä ymmärrystä näiden valintojen ja tekemisten seurauksista (Kurittu 2018, 13).

3.1 Vastuullisuuden ohjeistuksia

Yritysten toimintaa säätelevät lait ja ohjeistukset. Niitä on myös säädetty yritys vastuusta. Se, että yritys seuraa lainsäädäntöä ja ulkoapäin asetettuja säädöksiä, ei kuitenkaan riitä. Lainsäädäntö on usein jäljessä ja ei riitä takaamaan yrityksen vastuullisuutta. (Jussila 20210, 10.) Yritysvastuun yksi määritelmä on, että yritys on vastuullinen, kun se on asettanut itselleen kunnianhimoisempia tavoitteita kuin niitä sitova sääntely (Liappis ym. 2019, 3). Yhteiskuntavastuuseen on myös suuri joukko erilaisia vapaaehtoisuuteen perustuvia ohjeistoja ja standardeja (Niskala, Tarna-Mani, Puroila & Pajunen 2019, 35).

Vuonna 2015 Yhdistyneet kansakunnat (YK) julkaisivat yleiskokouksessa hyväksytyt uudet globaalit kestävän kehityksen tavoitteet. Uusia kestävän kehityksen tavoitteita on 17 ja niillä 169 alatavoitetta. Ne ovat astuneet voimaan vuonna 2016

ja tavoitteet koskevat kaikkia valtioita. Niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain YK:n kestävän kehityksen poliittisessa foorumissa. Globaalien haasteiden ratkaisemiseen tähtävien toimenpiteiden keskeisin ja vaikuttavuudeltaan laajin toimintaohjelma muodostuu Pariisin ilmastopöytäkirjasta ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteista. (Niskala ym. 2019, 41.) Alla olevassa kuvassa (Kuva 1) on esitelty YK:n 17 kestävän kehityksen tavoitetta.

Kuva 1. YK:n 17 kestävän kehityksen tavoitetta (Suomen YK-Liitto 2021).

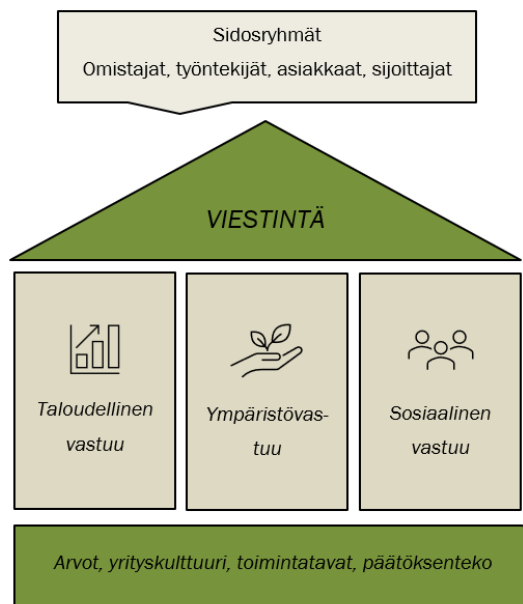
Taloudellisen kehityksen ja yhteistyön järjestö OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) on luonut vastuullisuuden toimintaohjeet monikansallisille yrityksille. OECD:n keskeisiä tavoitteita ovat jäsenmaiden taloudellinen kasvu, elintason nousu ja maailmankaupan edistäminen. Se on hallitusten välinen organisaatio, jonka toimintaohjeita Suomi on sitoutunut noudattamaan. (Niskala ym. 2019, 44.) Suomessa yhteiskunta- ja yritys vastuun neuvottelukunta edistää toimintaohjeiden tehokasta soveltamista (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021). Suositukset ohjaavat lainsäädännön soveltamisessa kansainvälisessä liiketoiminnassa. Suositusten vastuullisuuden periaatteet ja normit pohjautuvat vapaaehtoisuuteen. (Niskala ym. 2019, 44.)

3.2 Yhteiskuntavastuun osa-alueet

Kun puhutaan yrityksen yhteiskuntavastuusta, puhutaan niin taloudellisesta, ekologisesta kuin sosiaalisesta vastuusta. Edellä mainittujen osa-alueiden lisäksi, yritys vastuuseen kuuluu yrityksen arvot, viestintä ja sidosryhmät. Yritys vastuuta

kuvataan usein talomaisella kuviolla. (Liappis ym. 2019, 7.) Yritysvastuuta kuvastava ”talo” on erittäin havainnollistava, sillä jokaisella yritys vastuun osa-alueella on roolinsa (Kuva 2). Ellei kaikista osa-alueista huolehdita, talo ei ole tasapainossa. Tällainen tilanne voisi näkyä yrityksen toiminnassa esimerkiksi niin, että yritys keskittää kaikki resurssit ekologiseen vastuullisuuteen unohtaen taloudellisen ja sosiaalisen vastuun. Yrityksen toiminta olisi tällöin vastuullista ekologisesti, mutta se olisi esimerkiksi tappiollista tai polkisi työntekijöiden oikeuksia.

Yritysvastuu lähtee liikkeelle yrityksen arvoista, toimintatavoista ja yrityskulttuurista. Nämä luovat talon pohjan. Yrityksessä tehtävät päätökset, linjaukset ja työntekijöiden asenne tulee vastata yrityksen arvoja, jotta yritys vastuun toteutuu päivittäisessä toiminnassa. Talon kannatteleva osa muodostuu taloudellisesta, ekologisesta ja sosiaalisesta vastuusta. Nämä ovat yritys vastuun pääpilarit, joiden toteuttamiseen yrityksen arvot ja toimintatavat tähtäävät. Jotta yrityksen sidosryhmät ovat tietoisia yrityksen toteuttamasta yritys vastuusta, tarvitaan viestintää. Viestintä sijoittuu kuviossa talon katolle, sillä jos alapuolella olevat asiat eivät toteudu, ei ole mitään mistä viestiä. (Liappis ym. 2019, 8.) Yritysvastuuta kuvastava talo on alla olevassa kuvassa (Kuva 2).

Kuva 2. Yritysvastuu talo (Liappis ym. 2019,7).

3.3 Taloudellinen vastuu

Perinteisesti ajatellaan, että yrityksen taloudellinen vastuu on olla taloudellisesti kannattava. Taloudellinen kannattavuus on luonnollisesti osa taloudellista vastuuta, se ei kuitenkaan tarkoita voittojen maksimoimista lyhyellä aikavälillä. Taloudellinen vastuu on kestävää kasvamista eli yhtiön arvon kasvattamista ja voiton tuottamista pitkällä aikavälillä. Yrityksen toiminnan jatkuvuuden ja kannattavuuden puolesta on tärkeää, että talous on kestävällä pohjalla. Näin yritys voi jatkaa toimintaansa tulevaisuudessakin. Lisäksi taloudellinen vastuu hyödyttää myös yhteiskuntaa esimerkiksi työpaikkoina ja verorahoina. (Liappis ym. 2019, 72.)

Yksi taloudellisen vastuun näkökulmista on yrityksen vakavaraisuudessa sekä riskienhallinnassa. Esimerkiksi kun yrityksen taloutta tarkastellaan taloudellisen vastuun näkökulmasta, otetaan huomioon eri yhteiskunnallisten ilmiöiden kuten ilmastokriisin vaikutus. Ilmastokriisin vaikutusta analysoidessa otetaan huomioon ilmiön aiheuttamat kustannukset sekä arvioidaan siihen liittyviä taloudellisia riskejä. (Jussila 2010, 60.)

Kuten aikaisemmin mainittu, taloudellinen vastuu sisältää useita eri osa-alueita voiton tuottamisen ja kannattavuuden lisäksi. Oikeudenmukaiset suoritukset työntekijöille ja alihankkijoille ei ole pelkästään reilua, mutta myös kestävä toiminnan kannalta välttämätöntä. Välttämättömiä toimia ovat myös rahanpesun torjunta, vastuullinen veronmaksu, korruption vastainen toiminta sekä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunta. (Liappis ym. 2019, 73.)

Taloudellisen vastuun käsitteen rinnalle on kehittymässä hyvän hallinnon käsite. Käsitteet sisältävät osittain samoja asioita. Hyvässä hallinnossa, kuten taloudellisessa vastuussa huolehditaan vastuullisesta veronmaksusta sekä korruption ja lahjonnan torjunnasta. Lisäksi hyvä hallinto tarkoittaa hallituksen riippumattomuutta ja moninaisuutta sekä johdon palkitsemista. (Liappis ym. 2019, 73.)

3.4 Ympäristövastuu

Suomen perustuslain mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Lisäksi julkisen vallan on pyrittävä

turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön. (Suomen perustuslaki 731/1999 2:20 §.) Perustuslaissa annetaan pohja yrityksen ympäristövastuulle. Lisäksi ympäristövastuusta on säädetty lakeja mm. ympäristönsuojelulaki (Ympäristönsuojelulaki 527/2014), jätelaki (Jätelaki 646/2011) ja kemikaalilaki (Kemikaalilaki 599/2013).

Yritykset ovat etuasemassa taistelemassa ilmastokriisiä vastaan, sillä niillä on mahdollisuus ohjata kulutusta kestävämpään suuntaan. Kyseisessä taistelussa nopeus on valttia ja yritysten vastuullisella toiminnalla voidaan saada paljon nopeampaa vaikutuksia aikaan, kuin esimerkiksi lakeja säätämällä. (Liappis ym. 2019, 9.)

Ympäristövastuu on yrityksen ympäristövaikutusten seuraamista, riskien minimoimista, luonnonsuojelua sekä luonnonvarojen kestävästä käytön edistämistä. Vastuullinen yritys seuraa kokonaisvaltaisesti yrityksen toiminnan vaikutuksia ja pyrkii minimoimaan toiminnan vaikutukset ympäristöön. Ympäristövastuullisessa yrityksessä ei riitä, että pelkästään oman yrityksen ympäristövaikutuksia tarkastellaan. Tarkastelu tulee ulottaa myös yhteistyökumppaneihin, asiakkaan toiminnan vaikutuksiin sekä kiinnittää huomiota yrityksen tuotteen tai palvelun käytön aikaisiin ja jälkeisiin vaikutuksiin. Vaikutuksia tarkastellaan maassa, vesistöissä, luonnonvaroissa, päästöissä ja ilmastossa. (Jussila 2010, 78.)

Yrityksen omien ympäristövaikutusten hallinnassa seurataan yrityksen omaa energiankulutusta, materiaalien ja raaka-aineiden kulutusta sekä syntyviä jätteitä ja päästöjä (Jussila 2010, 79). Tähän perustuu esimerkiksi tuotteen elinkaariajattelu. Eli tuotteen aiheuttamat ympäristövaikutukset muodostuvat tuotteen valmistuksen ja käytön kokonaisvaikutuksesta. (Suomen ympäristökeskus 2014.) Yhteistyökumppaneiden toimintaa tarkastellessa huomioidaan samat asiat kuin oman yrityksen ympäristövaikutuksia arvioitaessa (Jussila 2010, 79).

Yksi merkityksellisistä mittareista ilmastokriisille on kasvihuonepäästöt. IPCC:n (Intergovernmental Panel on Climate Change) 9.8.2021 julkaiseman ilmastoreportin mukaan tulevien ilmastokriisistä johtuvien muutosten laajuus riippuu siitä, miten kasvihuonekaasujen, erityisesti hiilidioksidin, päästöt kehittyvät tulevaisuudessa. (Ympäristöministeriö 2021.) Suomessa monet yritykset pyrkivät vähentämään kasvihuonepäästöjä ja tavoittelevat hiilineutraaliutta (Liappis ym. 2019,

101). Tällä hetkellä yritykset eivät maksa heidän päästöistensä ja niiden aiheuttamista vahingoista ympäristölle, mutta tulevaisuudessa se on mahdollista ja toivottavaa. Kansalaisjärjestön Finnwatch:in mukaan kaikille kulutusperäisille päästöille on saatava hintalappu, jotta päästöt lähtisivät nopeaan laskuun. Tällä hetkellä he vaativat hallitukselta yritysten päästöjä leikkaavia, sosiaalisesti oikeudenmukaisia ilmastopäätöksiä. (Finnwatch 2021.)

3.5 Sosiaalinen vastuu

Sosiaalinen vastuu yrityksessä tarkoittaa muun muassa työntekijöistä ja asiakkaista huolehtimista sekä ihmisoikeuksien toteuttamista ja kunnioittamista. Yksinkertaisuudessaan se on ihmisten kohtelemista hyvin, huomioimista ja arvostamista. Lähtökohta ja minimivaatimus yrityksen sosiaaliselle vastuulle on se, että yritys huolehtii, ettei sen toiminta aiheuta negatiivisia vaikutuksia sen sidosryhmille. Kuten sanottu, se on vasta lähtökohta ja parhaimmissa tapauksissa yritykset tuottavat positiivisia vaikutuksia ihmisiin toimintakulttuurinsa ja tuotteidensa kautta. (Liappis ym. 2019, 128.)

Vastuullinen yritys huolehtii omista työntekijöistään. Vastuullisessa yrityksessä huolehditaan työntekijöiden oikeuksien toteutumisesta, palkkauksesta, työturvallisuudesta, työterveydestä, koulutuksesta ja osaamisen kehittämisestä sekä työpaikan monimuotoisuudesta ja tasa-arvosta. Tasa-arvoisessa yrityksessä kiinnitetään huomiota sukupuolten tasa-arvon lisäksi erilaisten vähemmistöryhmien ja rajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksiin monipuolisiin työtehtäviin yrityksessä. Työntekijöistä huolenpittäminen mahdollistaa hyvät työolosuhteet, lisää työtyytyväisyyttä ja työn vakautta. (Jussila 2010, 98–100.)

Ihmisoikeudet ja niiden toteuttaminen ovat yrityksen sosiaalisen vastuun ytimessä. Ihmisoikeustyössä keskitytään yhteistyökumppaneihin, alihankkijoihin ja tavarantoimittajiin. Päähuomio on kyseisten kumppaneiden työntekijöissä. Erityisesti tarkastellaan ihmisoikeuksien osalta syrjintää, pakkotyötä, työturvallisuutta, lapsityövoimaa, yhdistymisvapautta ja ammattiyhdistystoimintaa sekä mahdollisten alkuperäisväestöjen oikeuksia. (Jussila 2010, 106.)

Turvallisten tuotteiden ja palveluiden myynti on sosiaalista vastuuta, mikä koskettaa yrityksen asiakkaita. Erityisesti tarkastellaan tuotevastuuta eli yrityksen

tuotteiden ja palveluiden vaikutuksia asiakkaisiin. Tuoteturvallisuudessa yritys seuraa tuotteiden käytön yhteydessä sattuneita tapaturmia ja terveydellisiä haittoja. Tuotteita tulee kehittää niin, että tuotteiden käyttö on turvallisempaa eli tuoteturvallisuus paranee. Lisäksi tuoteturvallisuudessa kiinnitetään huomiota tuotteen markkinointiin, tuotteeseen liittyvään käytön opastukseen ja muuhun viestintään. Yrityksen tulee huolehtia siitä, että asiakkaat pystyvät käyttämään tuotteita turvallisesti ja ilman haitallisia vaikutuksia terveyteen. Osana tuotevastuuta otetaan huomioon markkinoinnin oikeellisuus, asiallisuus ja eettisyys. (Jussila 2010, 112.)

Sosiaalisesti vastuullinen yritys huolehtii asiakkaidensa yksityisyyden suojasta. Vastuullinen yritys antaa asiakkaidensa vaikuttaa siihen, mitä tietoa heistä kerätään ja mihin niitä käytetään ja hyödynnetään. Asiakkaalla tulee olla myös mahdollisuus nähdä hänestä kerätty tieto. (Jussila 2010, 113.) On erityisen tärkeää, että yritysten toimesta kehitetty teknologia ja sovellukset huomioivat ihmisoikeudet ja ne tehdään ihmislähtöisesti, sillä ihmisistä kerätystä tiedosta on tullut merkittävää kauppatavaraa (Liappis ym. 2019, 131).

3.6 Yhteiskuntavastuusta viestiminen

Yhteiskuntavastuun toteutumisessa olennainen osa-alue on siitä viestiminen. Asiakkaat ja muut sidosryhmät eivät tiedä yrityksen vastuullisista toimista, ellei niistä viestitä. Kärjistetysti voidaan sanoa, että yritysvastuuta ei ole olemassa ilman viestintää. (Halme & Joutsenvirta 2011, 259.)

Vastuullisuusviestinnän ytimessä ovat avoimuus ja läpinäkyvyys. Hyvä vastuullisuusviestintä on vaikuttavaa, tehokasta ja eettistä. Avoin viestintä niin yrityksen saavutuksista vastuullisuuteen liittyen, kuin ongelmakohtista kertominen tuo uskottavuutta viestintään. (Tynkkynen & Berninger 2017, 125–127.) Uskottava vastuullisuusviestintä ja markkinointi voi olla vaikea erottaa toisistaan ja niiden raja on häilyvä. Vastuullisesta viestinnästä ei voida puhua mainitsematta viherpesua. Kansalaisjärjestö Eetti kuvaa viherpesua seuraavasti: ”Viherpesulla tarkoitetaan markkinoinnissa käytettyä valetta tai osatotuutta, jonka tavoitteena on saada kuluttaja ostamaan ekologisenä tai eettisenä pitämänsä tuote.” (Salonen 2021.) Vastuullisuusviestinnässä kannattaa siis olla tarkkana.

Vastuullisuusviestinnässä käytettävät todennettavat ja mitattavat tulokset ovat avuksi. Tarkkuus ja yksityiskohtaisuus tuovat uskottavuutta. (Halme & Joutsenvirta 2011, 263.) Esimerkiksi elintarvikevalmistaja Oatly on alkanut merkitsemään pakkauksiinsa tuotteiden ilmasto vaikutukset CO₂e numeroina ja vaatii myös muita ruoka-alan yrityksiä vastaavaan toimintaan. Näin kuluttaja voisi helposti vertailla tuotteiden ilmastovaikutuksia. (Oatly 2021.)

Vastuullisuusviestinnässä on erittäin tärkeää kiinnittää huomiota yrityksen sisäiseen viestintään. Ulkoisiin kohteisiin kohdistetun viestinnän tulee perustua tarkasti mietityn sisäisen viestinnän varaan. Yrityksen henkilöstö tulee pitää ajan tasalla yritysvastuun työvaiheista. Työntekijät pitää innostaa mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan vastuullisuutta. Vastuullisuusviestinnän sanoma on vakuuttavampi, kun yrityksessä toimivat henkilöt ovat tietoisia sanomasta ja myös osaavat tarvittaessa kertoa siitä. Yhteiskuntavastuusta viestiminen kertoo siitä, että yritys ottaa yhteiskuntavastuun vakavasti. Parhaimmillaan julkisuus luo yritykselle lisäkannustimen tavoitteiden toteuttamiseen. (Tynkkynen & Berninger 2017, 130–131, 124.)

Vastuullisuudesta viestimiseen käytetään myös erilaisia sertifikaatteja. Sertifikaatti ei kuitenkaan välttämättä takaa mitään, sillä eettisiä sertifikaatteja on monenlaisia ja niiden luotettavuus vaihtelee. (Eetti 2021.) Luotettaviksi sertifikaateiksi voidaan lukea sertifikaatit, joiden taustalla on joko viranomainen, esimerkiksi Euroopan Unioni, tai luonnonsuojelun ja ympäristöasioiden muu luotettavaksi todettu asiantuntija, esimerkiksi WWF. Esimerkiksi yrityksen itsensä luoma ja valvoma ”sertifikaatti”, ei ole kovin luotettava. Sertifikaatin tarjoajalla tulee olla kokemusta ja näkemystä järjestelmien hallinnasta ja siitä, kuinka ympäristölle merkittäviä tuloksia saadaan organisaatiossa aikaiseksi ja miten niitä voidaan seurata. (WWF 2021.)

3.7 Yhteiskuntavastuusta raportointi

Suomessa vastuullisuusraportointia on alettu velvoittaa kirjanpitolain mukaan tietynlaisilta yhtiöiltä vuodesta 2016 alkaen. Raportointivelvoite koskee suuria, yleisen edun kannalta merkittäviä yhtiöitä, eli listayhtiöitä, luottolaitoksia ja vakuutusyhtiöitä, joiden henkilömäärä ylittää tilikauden aikana keskimäärin 500 henkeä.

(Työ- ja elinkeinoministeriö 2021.) Raportointivelvoite ei siis kohdistu mikro- ja pienyrityksiin mutta yhteiskuntavastuusta raportointi tuo yrityksen vastuullisuusviestintään uskottavuutta. Lisäksi se antaa tietoa yrityksen vastuullisuustoimistansa sidosryhmille. Raportoinnilla annetaan kuva yrityksen yritys vastuutoimista, yritys vastuutyön tuloksista ja kehityksestä. (Niskala ym. 2019, 111.)

Laajimmin käytetty malli yhteiskuntavastuusta raportointiin on Global Reporting Initiative (GRI). Mallissa on 36 raportointistandardia vapaaehtoiseen raportointiin hyödynnettäväksi. Lisäksi aihekohtaiset GRI-standardit ohjeistavat tietojen laskentaan ja esittämiseen. (Kurittu 2018,109.)

3.8 Yhteiskuntavastuun hyödyt

Vuonna 2019 tehdyn yritys vastuututkimuksen mukaan 52 % suurista yrityksistä pitää vastuullisuuden hyötyjä siihen käytettyjä resursseja suurempana (FIBS 2019). Kestävä liiketoiminta takaa sen, että yrityksen toiminta voi jatkua pitkään. Sillä voidaan varmistaa raaka-aineiden saatavuus ja se, että yrityksen toiminta ei vahingoita ympäröivää ympäristöä eikä yrityksen sidosryhmiä. (Liappis ym. 2019, 1–3.) Yhteiskuntavastuullinen yritys näyttää houkuttelevammalta myös työntekijöiden keskuudessa, sillä se viestii vastuullisesta työnantajasta. Näin ollen yrityksen voi olla helpompi löytää työntekijöitä. Vastuullisuuden merkitys on myös noussut sijoittajien silmissä ja yritys vastuuta toteuttava yritys koetaan houkuttelevampana sijoituskohteena. (Tynkkynen & Berninger 2017, 125.)

Asiakkaiden lisääntynyt tietoisuus, median, sosiaalisen median sekä lisääntyneiden tutkimusten ja luotettavien tietolähteiden saatavuuden ansiosta, asiakas on tietoisempi oman ja yrityksen toiminnan ympäristölle aiheuttamista vahingoista. Osalle kuluttajista vastuullisuus on tärkein asia. Yritysten on osoitettava vastuullisuutta saadakseen paikkansa markkinoilla ja ollakseen hyväksytyjä sidosryhmien ja yhteiskunnan silmissä. (Liappis ym. 2019, 1–3.) Vastuullinen liiketoiminta voi siis olla parhaimmillaan tärkeä kilpailuetu.

4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää Lapin alueen mikro- ja pienyritysten haasteita vastuullisuuden eri osa-alueisiin liittyen. Sekä minkäläisten palveluiden/ eri yhteistyömuotojen pariin vastuullisuuden ja kestävä kehityksen työryhmä voisi ohjata yritykset näiden haasteiden ratkaisemiseksi. Tarkoituksena on saada mahdollisimman paljon tietoa yritysten kestävä kehityksen toiminnasta ja haasteista yrittäjän omasta näkökulmasta.

Tutkimusmenetelmänä käytän tässä työssä kvalitatiivista eli laadullista menetelmää. Laadullinen tutkimus on sopiva valinta, kun tutkimusmenetelmänä on tarkoitus käyttää haastattelua. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 59.) Haastattelun hyvä puoli on sen joustavuus, voin tarvittaessa toistaa kysymyksen ja oikaista väärinkäsityksiä sekä ennen kaikkea voin käydä keskustelua tiedonantajan kanssa. Lisäksi voin itse vaikuttaa kysyttävien kysymysten järjestykseen tilanteen mukaan. (Tuomi, Sarajärvi 2018, 85) Näin voin saada mahdollisimman paljon tarvittavaa tietoa ja ehkä jopa tietoa, mitä en tiennyt tarvitsevani.

Eri haastattelumuodoista olen valinnut puolistrukturoidun haastattelun eli teemahaastattelun. Teemahaastatteluun kuuluu se, että siinä edetään ennalta valittujen teemojen ja niihin liittyvien syventävien kysymysten avulla. Etuna kyseisessä haastattelumuodossa on se, että haastattelun aikana kysymyksiä voi tarkentaa ja syventää tarvittaessa. (Tuomi, Sarajärvi 2018, 87–88.) Pystyn itse vahvasti vaikuttamaan haastattelun kulkuun, mutta ennalta suunniteltu haastattelun rakenne auttaa pysymään asiassa ja takaa sen, että kaikki teeman aihealueet tulee käytyä haastattelun aikana läpi. Ennalta valitut teemat perustuvat opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen.

4.2 Haastattelu

Tutkimuksessa käytettävä haastattelurunko lähdettiin tekemään opinnäytetyön teoriaosion pohjalta. Kysymykset haluttiin pitää selkeinä. Haastattelurunkoon ei laadittu yksityiskohtaista kysymysluetteloa, vaan tehtiin teema-alue luettelo.

Teema-alueet toimivat muistilistana haastattelutilanteessa ja tarvittaessa keskustelunohjaajana. Haastattelun aikana teema-alueita käytiin läpi kysymysten kautta, siinä järjestyksessä mikä tuntui luontevimmalta. Kaikki teema-alueet käytiin läpi jokaisen haastateltavan kanssa. (Tuomi, Sarajärvi 2018, 87–88.)

Haastattelut toteutettiin pääosin etänä Microsoft Teams:in välityksellä, yhtä paikan päällä tehtyä haastattelua lukuun ottamatta. Haastatteluiden aikana pidettiin kamerat päällä luotettavuuden ja aidomman haastattelutilanteen aikaansaamiseksi. Kaikki haastattelut nauhoitettiin myöhempää materiaalin käsittelyä varten. Haastatteluiden kesto vaihteli 15 minuutin ja puolen tunnin välillä.

4.3 Haastateltavien yritysten valinta

Kirjanpitolain mukaan mikroyritykseksi määritellään yritykset, joilla ylittyy enintään yksi seuraavista kolmesta raja-arvosta tilinpäätöspäivänä: taseen loppusumma on 350 000 euroa, liikevaihto 700 000 euroa tai tilikauden aikana palveluksessa on ollut keskimäärin 10 henkilöä. Pienyritykselle vastaavat luvut ovat vähemmän kuin 50 työntekijää ja vuosiliikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 10 miljoonaa euroa. (Kirjanpitolaki 1336/1997 4:b §.)

Haastatteluun valittiin edeltävien määritelmien täyttäviä yrityksiä. Lisäksi yritykset on valittu eri toimialoilta ja eri suunnilta Lappia, laajemman kuvan saamiseksi. Kolme viidestä yrityksestä valikoitui haastateltavaksi heidän yritysvastuuviestintänsä perusteella. Näillä yrityksillä oli omilla nettisivuillaan selkeät yrityksen yhteiskuntavastuuta käsittelevät osiot, joissa oli otettu huomioon niin ympäristö, sosiaalinen kuin taloudellinen vastuu. Alla olevaan taulukkoon (Taulukko 1) on kasattu haastateltavien yritysten taustatietoja.

Taulukko 1. Haastateltavien yritysten taustatietoja

	Yritys A	Yritys B	Yritys C	Yritys D	Yritys E
Toimiala	Matkailuala	Luonnon- tuoteala	Päivittäis- tavara kauppa	Matkailuala	Matkailu-, majoitus- ja ravintola-ala
Yrityksen koko	Alle 10 hen- kilöä	Alle 10 hen- kilöä	10-49 hen- kilöä	Alle 10 henki- löä	10-49 henki- löä

4.4 Aineiston käsittely ja analyysi

Kerätty aineisto purettiin tiedon tallennusta varten litteroimalla, eli kirjoittamalla haastattelut puhtaaksi sanasta sanaan, jotta mitään olennaista tietoa ei pääsisi katoamaan. Aineiston analyysivaihe on usein työläs aineiston runsauden vuoksi. Opinnäytetyössä aineistoa kerättiin ja analysoitiin osittain samanaikaisesti, analyysivaihetta helpottaen. Lisäksi aineiston samanaikainen analysointi mahdollisti aineiston selventämisen ja täydentämisen heti haastattelun jälkeen, jos oli tarvetta. Lopullinen analyysi tehtiin kaikkien haastatteluiden ollessa valmiita, jotta kokonaisuutta pystyttiin tarkastelemaan laajemmin. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 135.)

Haastatteluiden litteroinnin jälkeen jokainen haastattelu purettiin seuraaviin teema-alueisiin: yhteiskuntavastuun haasteet, kokemuksia yhteistyöstä ammatti-
korkeakoulun kanssa, vastuullisuus yrityksessä, yhteiskuntavastuun kulut, muut taloudelliset vaikutukset sekä muita huomioita.

Teema-alueiden muodostamisen jälkeen haastattelutietoja yhdisteltiin kaikista haastatteluista, teema-alueiden mukaisesti. Teksteistä etsittiin säännönmukaisuuksia ja samankaltaisuuksia sekä muista poikkeavia tapauksia. Asioista tehtiin havaintoja niiden esiintyvyyden, toistuvuuden ja poikkeavien tapausten perusteella. Aineisto pilkottiin osiin, käsitteellistettiin ja kasattiin uudestaan loogiseksi kokonaisuudeksi. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 149–150.)

4.5 Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset

Opinnäytetyön tutkimustehtäviin haettiin vastauksia Lapin alueen mikro- ja pienyrittäjien haastatteluiden ja opinnäytetyön tietoperustan avulla. Haastattelut toteutettiin loka-marraskuussa 2021. Haastateltavista yrityksistä kaksi oli verrattain vasta perustettuja, 1–2 vuotta vanhoja. Lopuilla toimintaa oli ollut jo pidempään.

Yhteiskuntavastuun käsite oli kaikille yrityksille käsitteenä tuttu. Sen sisällön ymmärtämisessä oli kuitenkin eroja. Kuten teoriaosion alussa todetaankin, yhteiskuntavastuun käsite on laaja ja sille on useita nimityksiä. Vaikka eri yhteiskuntavastuun käsitteet ovat usein sisällöllisesti samoja, käsitteitä on hyvä avata yhdessä yrityksen kanssa. Vastuullisuuden ja kestäväen kehityksen työryhmän on hyvä huomioida tämä, erityisesti silloin, jos yrityksellä ei ole esimerkiksi yksittäistä ongelmaa mihin etsii ratkaisua, vaan yrityksen yhteiskuntavastuuta halutaan yleisesti parantaa. Yhteiskuntavastuun käsitettä ja osa-alueita läpikäymällä, avun tarve voi selkeytyä ja yritys osataan ohjata oikean palvelun äärelle.

Yhteiskuntavastuuta pidettiin hyvin tärkeänä asiana yritystoiminnassa. Erityisesti matkailu- ja luonnontuotealan yritykset kuvailivat vastuullisuuden ja kestäväen kehityksen olleen yrityksen arvoja alusta lähtien. Kaupan alalla vastuullisuustoimintaa ohjasivat laki ja ketjun omat ohjeistukset. Kolmelta yritykseltä löytyi myös vastuullisuuden sertifikaatteja. Sertifikaatteja omaavat yritykset pitivät tärkeinä, että yrityksen vastuullisuus ei ole pelkkää sanahelinää, vaan heillä on myös tekoja puheiden takana ja sertifikaatteja todisteena siitä. Lisäksi yhdellä yrityksellä oli työn alla vastuullisuuden sertifikaatin hankinta.

4.5.1 Yhteiskuntavastuun kuluja ja hyötyjä

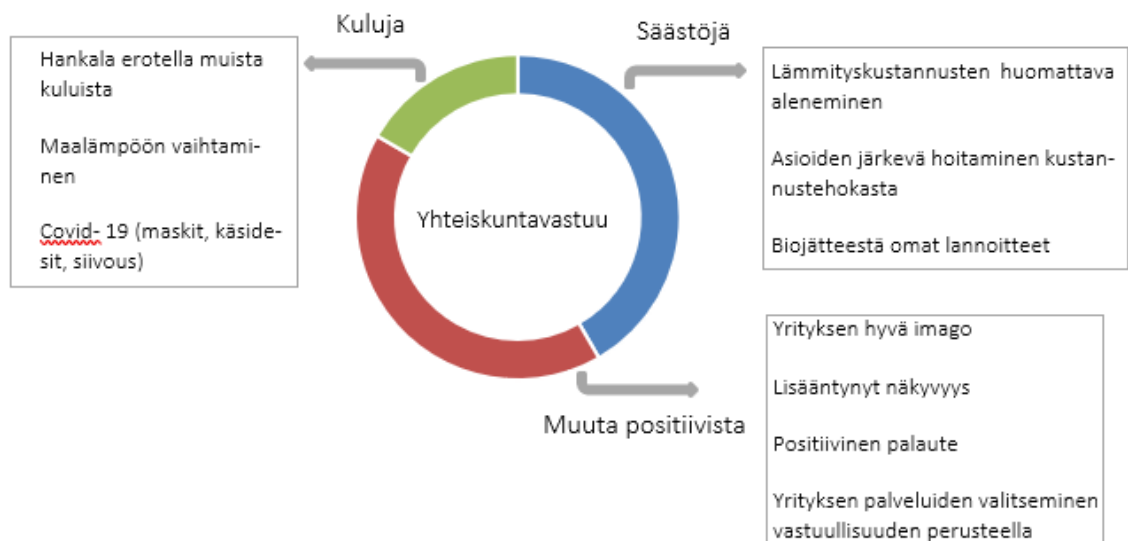
Neljä haastateltavista yrityksistä koki yhteiskuntavastuun aiheuttaneen suurempia kulueriä, vaikka lähtökohtaisesti kaikki kokivat, että on hyvin vaikea erotella vastuullisuuden aiheuttamat kulut muista kuluista. Suuria kulueriä oli muodostunut esimerkiksi maalämpöön vaihtamisesta ja covid-19 pandemian aiheuttamista lisäkuluista kuten kasvomaskien hankkimisesta, käsidesistä ja tehostetusta siivouksesta.

Yhteiskuntavastuun kulujen vastapainoksi mainittiin myös sillä saavutettavat säästöt. Lämmityksen muuttaminen maalämmöksi oli aiheuttanut heti valtavat kustannusten alenemiset. Lisäksi asioiden vastuullinen ja järkevästi hoitaminen koettiin usein myös kustannustehokkaimmaksi ratkaisuksi. Muita mainittuja positiivisia vaikutuksia yhteiskuntavastuusta oli positiivinen palaute asiakkailta, yrityksen hyvä imago, lisääntynyt näkyvyys sertifikaatin myötä ja yrityksen palveluiden valinta asiakkaiden toimesta vastuullisuuden perusteella. Alla on haastateltavien kommentteja yhteiskuntavastuun kuluihin ja hyötyihin liittyen.

”Kun asutaan keskellä ei mitään, missä ei ole samanlaisia palveluita kuin kaupungeissa, niin meillä on pakko miettiä, miten asiat saadaan hoidettu järkevästi ja usein se on myös kustannustehokkain tapa.”

”Toki voisin tehdä jotkut asiat vähän taloudellisemmin itselleni, mutta minulle tulee asiakkaita ihan selkeästi sen perusteella, että he haluavat semmoisen oppaan, joka ihan oikeasti toteuttaa kautta linjoin sitä periaatetta (vastuullista yritystoimintaa).”

Alla olevasta kuviosta (Kuvio 1) näkee edellä mainittujen asioiden lisäksi sen, että säästöt ja muut positiiviset asiat yhteiskuntavastuusta on koettu yrityksissä suurempina kuin sen aiheuttamat kulut.

Kuvio 1. Yhteiskuntavastuun kulut ja hyödyt

4.5.2 Ympäristövastuu

Vastuullisuuden osa-alueiden toteutuminen otettiin huomioon päätöksenteossa ja jokapäiväisessä toiminnassa. Ympäristövastuu oli yhteiskuntavastuun eri osa-alueista kaikilla yrityksillä vahvasti hallussa. Mainittuja ympäristövastuun toimintoja yrityksissä olivat kierrätys, ympäristöystävällisten pesuaineiden käyttö, maalämmön käyttö, jokapäiväiset valinnat aamupalan valinnasta siihen, meneekö autolla vai pyörällä töihin.

Jokainen haastateltava yritys mainitsi haasteeksi ympäristövastuun alueelta riippuvaisuuden fossiilisista polttoaineista ja kierrätyksen. Kierrätykseen osa yrityksistä oli itse keksinyt ratkaisuja, kuten biojätteen hyödyntäminen lannoitteena. Kunnollisia kierrätyspisteitä ei kuitenkaan ole lähitöllä saatavilla, eikä niitä edes välttämättä saa rahalla, kun kyse on kaupungin vastuulla olevasta asiasta. Pohjoinen ilmasto ja syrjäinen sijainti koettiin vaikuttavan riippuvuuteen fossiilisista polttoaineista. Alla on haastateltavien kommentteja ympäristövastuun haasteisiin liittyen.

”Täältäkin biojätteitä kerätään ja ajetaan autolla muistaakseni Ouluun asti peräti. Sama sitten koskee pahvinkierrätystä ja kaikkea tämmöistä. Joutuu miettimään aika pitkälle, että pystytään itse täällä hoitamaan mahdollisimman paljon.”

”Olen tehnyt aika pitkään selvitystyötä muovijätteistä ja niiden kierrättämisestä ja se on kerta kaikkiaan mahdotonta. Ei oikein vielä rahallakaan saa omaa kierrätyspistettä.”

Yritys voi halutessaan ottaa yhteyttä vastuullisuuden ja kestäväen kehityksen työryhmän johtajaan tai koordinaattoriin etsiessään sopivaa asiantuntijaa kehittämissaasteen ratkaisemiseksi. Esimerkiksi rakennus- ja yhdyskuntatekniikan tutkimusryhmästä löytyy vahvaa energiaosaamista. Yhdessä asiantuntijoiden kanssa yritykset voivat keksiä kuinka korvata fossiilisia polttoaineita ja minimoida niiden käyttöä. Lisäksi asiantuntijoilta voi saada apua jätteen valjastamisessa hyöty/uusioikäyttöön. Yhdessä joko asiantuntijan tai opiskelijan kanssa yritys voi perehtyä tuotteidensa elinkaareen ja mahdollisesti parantaa niitä. Opiskelijatöistä voi olla

apua yritysten fossiilisten polttoaineiden päästöjen kartoittamisessa ja niiden käytön optimoinnissa. Esimerkiksi toimeksianto aiheeseen liittyen voisi olla yksi tapa lähestyä ongelmaa.

4.5.3 Sosiaalinen vastuu

Sosiaalisen vastuun osa-alueelta osattiin nimetä yrityksen toimia, mutta kaikille käsitys sosiaalinen vastuu ei ollut niin tuttu. Mainittuja toimia oli työpaikkojen luonti syrjäseudulle, paikallisten ihmisten palkkaaminen, lähituottajien käyttö sekä yrityksen naapureiden, eri kulttuureiden ja vähemmistöryhmien huomiointi toiminnassa.

Useampi yritys mainitsi sosiaalisen vastuun osa-alueelta haasteeksi yhtä vastuullisten yhteistyökumppaneiden löytämisen. Se koettiin haastavana, sillä tarjontaa ei ole niin paljoa ja sertifikaatitkaan eivät takaa yritysten vastuullista toimintaa. Eräs haastateltava mainitsi haasteeksi työpaikkojen luomisen ja pitämisen tulevaisuudessakin syrjäseudulla, sillä syrjäinen sijainti luo haasteita, joihin ei välttämättä tulevaisuudessa pystytä vastaamaan ja näin pitämään työllisyyttä alueella. Lisäksi aina yrityksen hyvä tarkoitus palkata paikallista väkeä ei toteudu, sillä väkeä ei yksinkertaisesti ole riittävästi. Yksi haastateltava mainitsi sosiaalisen vastuun olevan huonoiten toteutunut yrityksessä, sillä hän kokee, että voisi tehdä vielä enemmän kyseisellä vastuun osa-alueella. Alla on haastateltavien kommentteja sosiaalisen vastuun haasteisiin liittyen.

”Vaikea löytää semmoisia yhteistyökumppaneita, jotka ovat yhtä tiukkapipoisia tämän asian kanssa kuin minä. Tämä on elämäntapa mihin vaikuttaa omat arvot.”

”Ympäristöystävällisempää logistiikan kannalta olisi olla keskellä jotakin isompaa kaupunkia mutta sitten taas, jos halutaan tuoda pienille kylille työpaikkoja ja siellä luoda mahdollisuuksia niin sitten se on vähän muna kana tilanne.”

Kestävää kehitystä ja vastuullisuutta edistävää toimintaa suunnitteleva yritys voi halutessaan olla yhteyksissä esimerkiksi Lapin ammattikorkeakoulun vastuullisuuden ja kestävän kehityksen työryhmän edustajiin tai kehitysteeman mukaiseen toimintaan kytkeytyneeseen osaamisryhmään. Lisäksi opiskelijatöistä voi

löytyä kehittämisideoita, joiden pohjalta ja tarpeen vaatiessa yritys voidaan ohjata myös hakemaan apua Lapin ammattikorkeakoulun asiantuntijoilta.

4.5.4 Taloudellinen vastuu

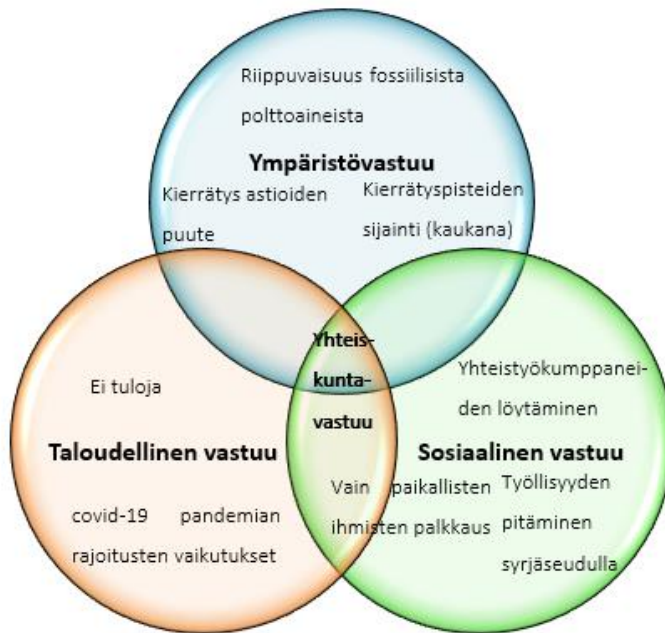
Haastatteluissa taloudellisen vastuun osa-alueelta nousi vähiten toimia ja haasteita. Esiin kuitenkin nousi se, että yrityksen toiminnassa käytettäviä tuotteita tai palveluita ei valita halvimman hinnan mukaan, vaan valitaan vastuullisesti tuotettuja asioita, vaikka se maksaisi enemmän. Alla haastateltavan kommentti.

”Ei valita halvimpia tuotteita vaan ekologisia ja kestävästi tuotettuja. Palautteistakin näkyy, että asiakkaat arvostavat mitä tehdään. Bisnesmies ei välttämättä näin tekisi.”

Eräs haastateltava koki taloudellisen vastuun osa-alueen haastavimmaksi. Syy tähän oli yrityksen nuori ikä ja maailmanlaajuisen covid-19 pandemian vaikutukset. Yritys ehti toimia yhden kuukauden ajan ennen kuin pandemia alkoi. Pandemian ja sen rajoitusten seurauksena yritys on joutunut minimoimaan kaikki investointi- ja palkkaussuunnitelmat. Lisäksi ei ole ollut mahdollisuutta maksaa yrittäjän eläkevakuutusta, koska yrityksen tulot ovat olleet nolla.

Vaikka muut haastateltavat yritykset eivät maininneet vastaavia ongelmia, Lapin alueelta voi löytyä useampia yrityksiä, jotka ovat kokeneet samanlaisen kohtalon.

Alla olevaan kuvioon (Kuvio 2) on kuvattu haastatteluissa nousseita haasteita kaikilta yritysvastuun osa-alueilta.

Kuvio 2. Yritysten yhteiskuntavastuun haasteet

4.5.5 Vastuullisuusviestintä

Mikroyrityksissä kaikki yrityksen työntekijät olivat tietoisia yrityksen vastuullisuustoimista. Pienyrityksissä vastuullisuusviestintää ei tehty erikseen yrityksen työntekijöille. Ajateltiin, että päivittäiset toimet kuten kierrätys tulee automaattisesti, eikä sitä tarvitse erikseen nimetä vastuulliseksi toiminnaksi. Alla haastateltavan kommentti.

”Monia asioita ei ajatella edes, että tässä ollaan vastuullisia, vaan ne kuuluvat selvään toimintatapaan”

Kuten teoriaosuudessa jo mainitaan, yritysvastuusta sisäisesti viestiminen on olennainen osa vastuullisuusviestintää. Vastuullisuuden ja kestävän kehityksen työryhmän kannattaa kiinnittää näihin asioihin huomiota keskustellessaan yritysten kanssa, sillä nämä ovat juuri sellaisia asioita mihin apua voidaan yrityksissä tarvita, mutta sitä ei välttämättä tiedosteta yrityksen sisällä.

4.5.6 Yritysten ja ammattikorkeakoulun välinen yhteistyö

Kaikissa haastateltavissa yrityksissä oli kokemusta korkeakoulu yhteistyöstä. Yritykset olivat hyödyntäneet opiskelijatöitä, kuten opintojaksoilla tehtäviä toimeksiantoja ja opinnäytetöitä. Kokemukset opiskelijayhteistöistä olivat positiivisia ja ne on koettu hyödyllisiksi.

Ammattikorkeakoulun asiantuntijapalvelut eivät olleet tuttuja. Palveluiden maksullisuutta ei koeta esteeksi, kunhan kulut ja palvelusta saatava hyöty vastaavat toisiaan. Eräs haastateltava mainitsi syyksi palveluiden käyttämättömyyteen sen, ettei ollut tietoinen palveluista. Alla haastateltavan kommentti.

”Asiantuntijapalveluiden maksullisuus ei olisi este. Itse asiassa se olisi ihan hyvä, kun asialla on hintalappu, asiat tulee mietittyä vähän perusteellisemmin.”

Vastuullisuuden ja kestävä kehityksen työryhmän yksi kehitystehtävä voisi keskittyä vahvistamaan ammattikorkeakoulun viestintää palveluliiketoiminnan tarjoamista mahdollisuuksista yrityksille. Maksullisesta yhteistyöstä puhuttaessa yrityksille on hyvä mainita, että yrityksillä on mahdollisuus hyödyntää erilaisia rahoituksia tehdessään ammattikorkeakoulun kanssa yhteistyötä.

5 POHDINTA

Opinnäytetyön alussa asetetut tavoitteet saavutettiin hyvin. Tutkimusosioon onnistuttiin saamaan yrityksiä haastateltavaksi ja yritysten vastuullisuustoimintojen tilaa saatiin kartoitettua. Yritysten haasteiden pohjalta ja opinnäytetyön teoriaosiota hyödyntämällä pystyttiin esittämään vastuullisuuden ja kestäväen kehityksen työryhmälle mahdollisia kehitystoimenpideideoita ammattikorkeakoulun toimintojen esille tuomiseksi yritysrajpintaan. Opinnäytetyön teoriapohja oli hyvä, sillä sen pohjalta sai tehtyä toimivan haastattelurungon ja se auttoi myös haastattelutulosten purkamisessa ja jäsentelyssä.

5.1 Tutkimuksen luotettavuus, eettisyys ja jatkotutkimuksen aiheita

Opinnäytetyön tutkimukseen haastateltavat yritykset valittiin suurimmilta osin sen perusteella, että yrityksessä oli jo yhteiskuntavastuullista toimintaa. Vastuullisesta toiminnasta myös viestittiin yritysten nettisivuillaan selkeästi. Se antoi kuvan, että yrityksissä on jo paljon tietoa ja käytännön kokemusta yhteiskuntavastuun toteuttamisesta. Tämä näkyi myös laajoina ja hyvinä vastauksina haastatteluissa. Vastausten sisältö voisi olla täysin eri, jos haastateltavat yritykset eivät olisi olleet kovin yhteiskuntavastuullisia tai käsite ei olisi ollut tuttu. Tämä voisi olla myös yhden jatkotutkimuksen aihe. Esimerkiksi tutkimuksessa voitaisiin verrata yhteiskuntavastuusta viestivien ja ei viestivien yritysten vastauksia keskenään. Kuinka paljon esimerkiksi yhteiskuntavastuusta tiedetään sellaisissa yrityksissä, missä siitä ei viestitä? Tarkoittaako hyvä vastuullisuusviestintä automaattisesti vastuullista yritystä?

Tutkimuksen eettisyyden kannalta on tärkeää mainita, että sen yleistettävyys kärsii pienen haastattelu määrän vuoksi. Sitä ei voi sen vuoksi pitää kovin yleistettävänä, vain hieman suuntaa antavana. Tutkimuksesta voi kuitenkin olla hyötyä hyvänä lähtökohtana. Aiheesta voisi tehdä myös laajemman tutkimuksen ja näin nähdä, pysyvätkö tulokset samoina.

Haastateltavien henkilöiden tiedot jäävät vain opinnäytetyön tekijän tietoon, mistä haastateltavia informoitiin ennen haastattelun aloittamista. Vastauksiin voi kuitenkin vaikuttaa haastattelussa esiintyminen omilla kasvoilla ja yrityksen nimellä.

Nimetön kysely olisi voinut antaa erilaisia tuloksia jo ihan nimettömyyden perusteella. Opinnäytetyössä yrityksistä kerrottiin vain tarvittavat tiedot työn kannalta, jotta yrityksiä ei voida tunnistaa. Työn kannalta on tärkeää tietää, että yritykset sijoittuvat Lappiin, mutta tarkempaa sijaintia ei haluttu laittaa tunnistamisen välttämiseksi. Opinnäytetyössä onnistuttiin hyvin haastattelutietojen käsittelyssä.

5.2 Oma oppiminen

Opinnäytetyö on suurin yksin tekemäni koulutyö. Opin paljon tutkimuksen tekemisestä ja ammattimaisesta kirjoittamisesta. Lähteiden pohjalta kirjoittaminen tuntui aluksi haastavalta, mutta helpottui työn loppua kohden. Työn aikana oma ymmärrys tutkimuksen tekemisestä kasvoi valtavasti. Esimerkiksi teemahaastattelu tuntui aluksi hyvältä valinnalta työn tutkimusmenetelmäksi, mutta osoittautui oman ymmärryksen kasvun myötä ei niin tehokkaaksi tutkimustavaksi, kuin olin olettanut. Jos tekisin tutkimuksen uudestaan, valitsisin tutkimustavaksi kyselyn, jonka voisin lähettää useaan yritykseen ja näin saada paljon keskenään vertailukelpoisia tuloksia.

Haastattelijana toimiminen oli minulle uusi kokemus. Ensimmäisen ja viimeisen haastattelun välillä huomasin suuren kehityksen omissa haastattelutaidoissani. Viimeisessä haastattelussa osasin ohjata haastattelua paremmin ja en hätiköinyt kysymysten esittämisen kanssa. Viimeisen haastattelun jälkeen tuntui, että voisinpa tehdä alkupään haastattelut uudestaan.

Opinnäytetyön sijoittaminen viimeiseksi koulutehtäväksi oli järkevää, sillä aikaisemmin opiskellut kurssit yritysten yhteiskuntavastuusta tukivat hyvin työn tekemisessä. Opinnäytetyön tekemisen rinnalla tein myös työharjoittelua ja töitä, mikä hankaloitti opinnäytetyön aikatauluttamista. Valmistauduin kuitenkin opinnäytetyön tekemiseen vähentämällä työtunteja ja varautumalla kirjoittamaan harjoittelupäivän päätteeksi. Jos tekisin työn uudestaan, tyhjentäisin omaa kalenteria vielä enemmän. Palauttavilla vapaapäivillä, urheilulla ja omasta hyvinvoinnista huolehtimisella oli merkittävä vaikutus omaan jaksamiseen opinnäytetyön parissa. Sain suoritettua opinnäytetyön syksyn suunnitellun aikataulun mukaisesti, vaikka aikataulussa pysyminen vaati välillä enemmän ponnisteluja, kuten pidempiä kirjoituspäiviä ja vapaa-ajasta tinkimistä.

5.3 Lähdekritiikki

Teoriaa kirjoittaessani huomasin hyvien lähteiden löytämisen haastavuuden. Yhteiskuntavastuusta on paljon aineistoa, joten oli hyvin olennaista arvioida jokaisen lähteen hyödyllisyyttä alusta lähtien.

Valitsin opinnäytetyöhön lähteitä netistä ja Lapin ammattikorkeakoulun kirjastosta. Lapin ammattikorkeakoulukirjaston valikoima rajaa jo pois kirjoja, joita ei voi käyttää lähteinä. Jokaisen lähteen kohdalla täytyi sen luotettavuutta silti arvioida erikseen. Nettilähteiden valintaan käytin tiukkaa harkintaa ja valitsin vain luotettavimpia lähteitä, jotka olivat esimerkiksi viralliset ja ammattimaiset sivustot. Järjestöjen kuten Finnwatch, WWF ja Eetti -nettisivujen tietoon voi vaikuttaa järjestön päämäärä. Valitsin kuitenkin hyödyntää niitä lähteinä, sillä järjestöt ovat hyvin perehtyneitä ajamaansa asiaan ja kyseiset järjestöt puhuvat myös vahvasti tiedon läpinäkyvyyden puolesta. Sen vuoksi pidän lähteitä luotettavina.

LÄHTEET

Arene 2020. Kestävä, vastuullinen ja hiilineutraali ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.8.2021 https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/Kest%C3%A4v%C3%A4%20vastuullinen%20ja%20hiilineutraali%20ammattikorkeakoulu.pdf?_t=1606145574.

Eetti 2021. Vastuullinen kuluttaminen. Viitattu 16.11.2021 <https://eetti.fi/toiminta/teemat/vastuullinen-kuluttaminen/>.

Euroopan parlamentti 2021. Mitä hiilineutraalius tarkoittaa ja miten se saavutetaan 2050 mennessä? Viitattu 30.11.2021 <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/society/20190926STO62270/mita-hiilineutraalius-tarkoittaa-ja-miten-se-saavutetaan-2050-mennessa>.

FIBS 2019. Yritysvastuu 2019 – Avaintulokset. Viitattu 17.11.2021 https://www.fibsry.fi/wp-content/uploads/2019/05/Yritysvastuu2019_Tiivistelma-1.pdf.

Finnwatch 2021. Yritysten päästöt ajettava nopeasti alas. Viitattu 11.8.2021 <https://finnwatch.org/fi/uutiset/866-yritysten-paeaestoet-ajettava-nopeasti-alas->.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Jussila, M. 2010. Yhteiskuntavastuu. Nyt. Vantaa: Infor Oy.

Jätelaki 17.6.2011/646.

Jääskö, P., Korpela, M., Laaksonen, M., Pienonen, T., Davey, T. & Meerman, A. 2018. Korkeakoulujen työelämäyhteistyön tilannekuva. Viitattu 28.11.2021 https://www.crazytown.fi/wp-content/uploads/2019/02/UBC-Finland-FINAL-010219.pdf?utm_source=ActiveCampaign&utm_medium=email&utm_content=Korkeakoulujen+ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4yhteisty%C3%B6n+tilannekuva+%28UBC+Finland%29+on+nyt+julkaistu++lataa+raportti%21&utm_campaign=Crazy+Consulting+uutiskirje%2C+helmikuu+2019.

Kemikaalilaki 9.8.2013/599.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Kurittu, K. 2018. Yritysvastuuraportointi, kiinnostavan viestinnän käsikirja. Helsinki: Alma Talent.

Lapin AMK 2021 a. Vastuullisuus ja kestävä kehitys Lapin AMKissa. Viitattu 13.8.2021 <https://www.lapinamk.fi/fi/Esittely/Vastuullisuus-ja-kestava-kehitys>.

Lapin AMK 2021 b. Tutkimus, kehitys ja innovaatiot. Viitattu 13.8.2021 <https://www.lapinamk.fi/fi/Yrityksille-ja-yhteisoille/Tutkimus,-kehitys-ja-innovaatiot>.

Lapin AMK 2021 c. Yrityspalvelut. Viitattu 16.8.2021 <https://www.lapinamk.fi/fi/Yrityksille-ja-yhteisoille/Palvelut>.

Lapin AMK 2021 d. 5 mallia yhteistyöstä – Lapin ammattikorkeakoulun palvelut yrityksille. Videonauhoite. Youtube. Viitattu 13.8.2021 <https://www.youtube.com/watch?v=rNfcSRC3wCk&t=2970s>.

Liappis, H., Pentikäinen, M. & Vanhala, A. 2019. Menesty yritys vastuulla. Helsinki: Edita.

Niskala, M. Tarna-Mani, K. Puroila, J. & Pajunen, T. 2019. Yritysvastuu raportointi- ja laskentaperiaatteet. Helsinki: ST-Akatemia.

Oatly 2021. Hey food industry, show us your numbers. Viitattu 16.11.2021 <https://www.oatly.com/fi-fi/things-we-do/initiatives/hey-food-industry>.

Salonen, K. 2021. Viherpesulla ja vastuullisuudella on eroa. Eetti. Viitattu 16.11.2021 <https://eetti.fi/2021/03/18/viherpesulla-ja-vastuullisuudella-on-eroa/>.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Suomen YK-Liitto 2021. Kestävän kehityksen tavoitteet. Viitattu 16.11.2021 <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestavan-kehityksen-tavoitteet>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.). Helsinki: Tammi.

Tyni, S. 2021. Lapin ammattikorkeakoulu. Kestävän kehityksen ja kiertotalouden erityisasiantuntija. Keskustelu 23.11.2021.

Tynkkynen, O. & Berninger, K. 2017. Nettopositiivisuus, menestyvän ja vastuullisen liiketoiminnan uusi taso. Helsinki: Alma Talent.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2021. Vastuullisuusraportointi. Viitattu 15.11.2021 <https://tem.fi/vastuullisuusraportointi>.

WWF 2021. Mitä eroa on ympäristöjärjestelmillä – ja kuinka valitsen sopivimman. Viitattu 17.11.2021 <https://wwf.fi/greenoffice/tarina/mita-eroa-on-ymparistojarjestelmilla-ja-kuinka-valitsen-sopivimman/>.

Suomen ympäristökeskus SYKE 2014. Elinkaariajattelu. Viitattu 21.10.2021. https://www.ymparisto.fi/fi-fi/kulutus_ja_tuotanto/resurssitehokkuus/elinkaariajattelu.

Ympäristöministeriö 2021. IPCC:n raportti: Ihmisten toiminta on aiheuttanut ennennäkemättömän laajoja ja nopeita muutoksia ilmastossamme. Valtioneuvosto 9.8.2021. Viitattu 11.8.2021 <https://valtioneuvosto.fi/-/1410903/ipcc-n-raportti-ihmisten-toiminta-on-aiheuttanut-ennennakemattoman-laajoja-ja-nopeita-muutoksia-ilmastossamme>.

Ympäristönsuojelulaki 27.6.2014/527.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Liite 1

Yhteiskuntavastuu yrityksessä - Haastattelurunko

1. Yleiset kartoittavat kysymykset

Toimiala, yrityksen koko, yhteiskuntavastuun merkitys yritykselle

2. Teema-alueet ja syventävät kysymykset

Yhteiskuntavastuun nykyhetki

Yritysvastuun näkyminen/toteutuminen yrityksen toiminnassa

- Arvot, toimintatavat, yrityskulttuuri

Eri yhteiskuntavastuun osa-alueiden toteutuminen

- Taloudellinen vastuu: kannattavuus, voiton tuottaminen pitkällä aikavälillä, oikeudenmukaiset suoritukset yrityksen työntekijöille ja alihankkijoille, vastuullinen veronmaksu, harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunta
- Ympäristövastuu: ympäristövaikutusten seuraaminen, riskien minimointi, luonnonsuojelu, luonnonvarojen kestävä käytön edistäminen, yhteistyökumppaneiden ja asiakkaiden toiminnan vaikutusten huomioiminen, päästöjen mittaaminen
- Sosiaalinen vastuu: työntekijöistä ja asiakkaista huolehtiminen, työpaikan monimuotoisuus ja tasa-arvo (sukupuolten välinen tasa-arvo, vähemmistöjen ja rajoitteisten henkilöiden mahdollisuudet monipuolisiin työtehtäviin), tuoteturvallisuus, asiakkaiden yksityisyyden suoja

Yhteiskuntavastuusta viestiminen

Yhteiskuntavastuun kulut ja hyödyt

- Suuret kustannuserät
- Yhteiskuntavastuun mahdollistamat asiat ja muut hyödyt

Yhteiskuntavastuun haasteet

Yhteiskuntavastuun haastaviksi koetut osa-alueet

- Taloudellinen-, sosiaalinen-, ekologinen vastuu

Yrityksestä löytyvät tiedot ja taidot yhteiskuntavastuun toteutumiseksi

Yhteistyö ammattikorkeakoulun kanssa

- Kokemuksia, opiskelija- vai asiantuntijatöitä